

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

UFRS® 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

UFRS® 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü

Kapsam ve Temel Tanımlar

İşletmeler, varlık veya borçlarının değerini maliyet bazında ya da gerçek değer üzerinden farklı muhasebeleştirme yöntemlerini kullanarak belirler. Yatırımcıların menfaatlerini değerlendirirken, gerçek değer önemlidir, çünkü bir işletmenin varlık veya borçlarının piyasaya yakın değerini yansıtır. Bu nedenle, bir işletmede gerçeğe uygun değer belirlenmesi, muhasebe düzenlemeleri veya yatırımcıların menfaatleri için gerekli olabilir. UFRS® 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü, gerçeğe uygun değer ne olduğunu, hangi gerçeğe uygun değer ölçümünün uygulanacağını ve gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin hangi bilgilerin açıklanması gerektiğini tanımlar.

Gerçeğe uygun değer, işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp, piyasa bazlı bir ölçüm olduğu unutulmamalıdır. Farklı varlık ve borçlar için gözlemlenebilir piyasa işlemleri veya bilgileri mevcut olabilir. Örneğin, çeşitli ülkelerde belirli piyasa fiyatları, istatistiksel raporlar, emtia borsası verileri vb. veri tabanları bulunur. Ancak, varlık veya borçlara bağlı olarak, diğer durumlarda gözlemlenebilir bilgiler mevcut olmayabilir. Bununla birlikte, varlığın veya borcun niteliğine bakılmaksızın, amaç, piyasa katılımcıları arasında bir varlığın satışına veya bir borcun devrine yönelik olarak ölçüm tarihinde olağan bir işlemdeki fiyatı tahmin etmektir.

Bazı durumlarda, özdeş varlık veya borçların fiyatlarının mevcut olmadığı durumlarda, işletme farklı değerlendirme yöntemleri kullanarak gerçeğe uygun değeri belirleyebilir. Gerçeğe uygun değer piyasa bazlı bir ölçüm olduğunu dikkate alan bir işletme, riske ilişkin varsayımları da dahil olmak üzere piyasa katılımcılarının varlıkları ve borçları fiyatlandırırken kullanacakları varsayımları kullanarak bunu ölçmelidir. Gerçeğe uygun değer kavramı varlık ve borçlara odaklanır, çünkü bu unsurlar değerlendirilmeye tabidir.

UFRS 13, diğer UFRS'lerin varlık ve borçların gerçeğe uygun değer üzerinden açıklanmasını gerektirdiği veya buna izin verdiği durumlarda uygulanır. Ancak hisse bazlı ödemeler, kiralama işlemleri, varlıkların net gerçekleştirilebilir değerinden kaynaklanan değer düşüklüğü UFRS 13 hükümlerine tabi değildir. UFRS 13'te açıklanan gerçeğe uygun değer ölçüm prosedürleri, gerçeğe uygun değerlerin gerekli olduğu durumlarda hem ilk hem de sonraki ölçüm için geçerlidir.

Temel tanımlar (UFRS 13.Ek A):

Gerçeğe uygun değer – Piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.

Aktif piyasa – Varlık veya borca ilişkin işlemlerin, fiyatlandırma bilgisi sağlamaya yönelik yeterli sıklıkta ve hacimde sürekli bir şekilde gerçekleştiği piyasadır.

En avantajlı piyasa – İşlem maliyetleri ve taşıma maliyetleri dikkate alındıktan sonra, varlığın satışından elde edilen tutarı en üst seviyeye yükselten veya borcun devredilmesi için ödenen tutarı asgari seviyeye indiren piyasadır.

Asıl piyasa – Varlığın veya borcun en yüksek hacimde ve seviyede işlem gördüğü piyasadır.

Maliyet yaklaşımı – Bir varlığın hizmet kapasitesini yenilemek amacıyla halihazırda gerekli olan cari tutarı yansıtan gerçeğe uygun değer ölçüm yöntemlerinden biridir (cari yenileme maliyeti olarak ifade edilir).

Gelir yaklaşımı – Gelecekteki tutarları tek bir cari tutara (iskonto edilmiş tutara) dönüştüren gerçeğe uygun değer ölçüm yöntemlerinden biridir. Gerçeğe uygun değer ölçümü gelecekteki söz konusu tutarlara ilişkin cari piyasa beklentilerinin gösterdiği değer olarak belirlenir.

Piyasa yaklaşımı – Özdeş veya karşılaştırılabilir (benzer) varlıklar, borçlar veya varlık ve borçlardan oluşan bir grubu içeren piyasa işlemlerinden elde edilen fiyatları ve diğer ilgili bilgileri kullanan gerçeğe uygun değer ölçüm yöntemlerinden biridir.

Temel Konular: Muhasebeleştirme

Bazı durumlarda, diğer UFRS'lerin hükümleri uyarınca, ilk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değer üzerinden ölçüm uygulanabilir. Örneğin, bir varlık edinildiğinde veya bir borç üstlenildiğinde, işlem fiyatı, varlığın edinilmesinde ödenecek veya borcun üstlenilmesinde alınacak fiyattır.

Bazı durumlarda, işletmeler varlıklarını edinirken ödedikleri fiyattan satmazlar. Benzer şekilde, işletmelerin borçlarını üstlenirken aldıkları fiyat üzerinden devretmeleri beklenmez. Örneğin, bir varlık açık artırmada satıldığında, fiyatı normal koşullarda piyasa fiyatından farklı olabilir.

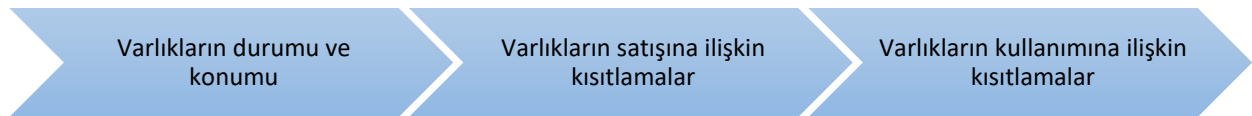
Diğer UFRS'lerin, bir varlığın veya borcun ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmesine izin verdiği ve işlem fiyatının gerçeğe uygun değerden farklı olduğu durumlarda, işletme, UFRS'lerde aksine bir hüküm bulunmadıkça, ortaya çıkan kazanç veya kaybı karda (zararda) muhasebeleştirir. Örnekler Şekil 1'de sunulmuştur.

Durum	Kayıt
Aracı X İşletmesi, malları hızlı bir şekilde satın almak ve fiyat dalgalanmalarından kazanç sağlamak amacıyla satın almakta, dolayısıyla böyle bir işletme malları gerçeğe uygun değer üzerinden değerlendirmektedir. X İşletmesi, Mart ayında iflas etmiş bir işletmeden 10,000 PB karşılığında bir otomobil satın almıştır. Otomobil gelecekte yeniden satılacaktır. Normal koşullar altında, piyasada benzer bir otomobilin maliyeti 12,000 PB'dir. X İşletmesi, stokları 12,000 PB olarak gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirecektir.	Stoklar 12,000 PB Kasa 10,000 PB Gelirler 2,000 PB

Şekil 1. Gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirme örneği

Temel Konular: Ölçüm

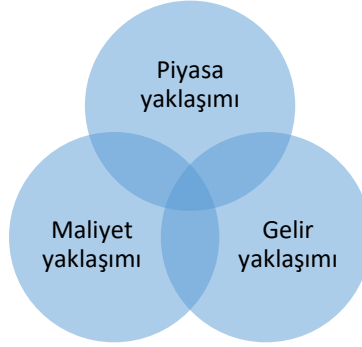
Belirli bir varlık veya borcun gerçeğe uygun değerini belirlerken, piyasa katılımcılarının bir varlık veya borcun özelliklerini de dikkate alması şartıyla, söz konusu varlık veya borcun özelliklerini dikkate almak gerekir (bkz. Şekil 2).

Şekil 2. Varlıkların özelliklerinin değerlendirilmesine ilişkin örnekler

İşletme bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini ölçerken, piyasa katılımcılarının ölçüm tarihinde bu varlığı veya borcu fiyatlandırırken göz önünde bulunduracakları özellikleri dikkate alır. Varlıklar veya borçlar, tek tek veya varlık veya borç grupları halinde gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülebilir. Varlık ve borçların tek tek mi yoksa gruplar halinde mi ölçüleceği içinde bulunduğu hesap birimine bağlıdır.

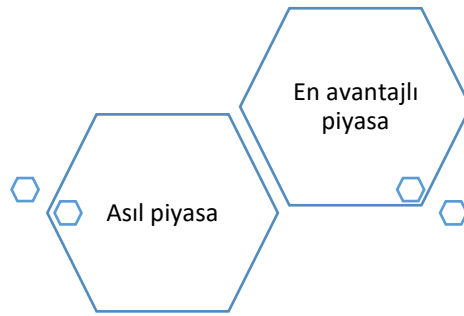
İşletme, gerçeğe uygun değeri ölçmek için yeterli verinin bulunduğu ve koşullara uygun olan değerlendirme yöntemlerini kullanır. Yaygın olarak kullanılan üç değerlendirme yöntemi Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. Gerçeğe uygun değeri ölçmek için kullanılan değerlendirme yöntemleri

İşletmeler, gerçeğe uygun değeri ölçmek için kullanılan değerlendirme yöntemlerini kendileri seçecektir. Bazı durumlarda, birden fazla değerlendirme yöntemi kullanılabilir. İşletme gerçeğe uygun değeri ölçmek için kullanılan değerlendirme yöntemlerini seçtiğinde, bunları tutarlı bir şekilde uygular. Ancak, gerçeğe uygun değeri ölçmek için kullanılan değerlendirme yöntemleri, yeni piyasalar oluştuğunda, yeni bilgiler ortaya çıktıkça, daha önce kullanılan bilgiler artık mevcut olmadığında, değerlendirme yöntemleri geliştikçe veya piyasa koşulları değiştikçe değişebilir.

Piyasa yaklaşımı. Gerçeğe uygun değer belirlenmesi, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığı satmak veya bir borcu devretmek amacıyla söz konusu varlık ya da borcun el değiştirildiği varsayımına dayanır. Burada varlıklar ve borçlar piyasa türüne göre değerlendirilir (bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Piyasa türlerine örnekler

Gerçeğe uygun değer, asıl piyasaya ve asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasaya göre belirlenmelidir. İşletmenin asıl piyasayı ya da asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasayı belirlemek üzere, olası bütün piyasalarda ayrıntılı bir araştırma yapmasına gerek yoktur. Ancak, işletme makul bir şekilde erişilebilen tüm bilgileri dikkate almalıdır. Aksine kanıt bulunmadığı sürece, işletmenin normal koşullarda varlığı satmak veya borcu devretmek amacıyla işlemi gerçekleştireceği piyasanın asıl

piyasa olduğu veya asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasa olduğu varsayılır. Varlık veya borca ilişkin asıl piyasanın bulunması durumunda, ölçüm tarihinde farklı bir piyasadaki fiyat potansiyel olarak daha avantajlı olsa dahi, gerçeğe uygun değer, fiyatın doğrudan gözlemlenebilir olup olmadığına veya başka bir değerlendirme yöntemi kullanılarak tahmin edilip edilmediğine bakılmaksızın varlık veya borcun asıl piyasadaki fiyatı üzerinden ölçülür.

İşletmenin ölçüm tarihinde asıl piyasaya (veya en avantajlı piyasaya) erişimi olmalıdır. Farklı faaliyetleri bulunan farklı işletmeler farklı piyasalara erişebileceğinden, aynı varlığa veya borca ilişkin asıl piyasa, farklı işletmeler için farklı olabilir. Bu nedenle, asıl piyasa, belirli varlıkları satma veya belirli borçları devretme olasılığını göz önünde bulundurarak işletmenin bakış açısına göre değerlendirilir.

İşletme bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini, piyasa katılımcılarının en fazla ekonomik fayda sağlamayı düşünerek hareket ettikleri varsayımıyla, söz konusu varlığı veya borcu fiyatlandırırken kullandığı varsayımları kullanarak ölçer. İşletme bu varsayımları oluştururken, piyasa katılımcılarının varlık veya borcunu, varlık veya borca ilişkin asıl (ya da en avantajlı) piyasayı ve işletmenin bu piyasada işlem yapacağı piyasa katılımcılarını dikkate alarak belirler.

Varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere kullanılan asıl piyasadaki (ya da en avantajlı piyasadaki) fiyat, işlem maliyetlerine göre düzeltilmez. İşlem maliyetleri, belirli bir işlem için değişebileceğinden, varlığın veya borcun özelliği değildir. UFRS 13 paragraf 25'e göre, gerçeğe uygun değerini belirlemek için işlem maliyetleri varlığın fiyatından asla düşülmez. Ancak asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasayı belirlemek için fiyattan düşülür. En avantajlı piyasa belirlendikten sonra, varlığın fiyatından sadece taşıma maliyetleri (işlem maliyetleri değil) düşülerek varlığın gerçeğe uygun değeri belirlenir. İşlem maliyetleri, taşıma maliyetlerini içermez. Varlığın bulunduğu konumun o varlığın özelliği olması durumunda, asıl piyasadaki (ya da en avantajlı piyasadaki) fiyatın, varlığın mevcut konumundan bu piyasaya taşınırken katılan taşıma maliyetlerine göre düzeltilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Örnekler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Gerçeğe uygun değer belirlenmesi

Asıl piyasada	En avantajlı piyasada																										
<i>A ve B piyasaları hakkında aşağıdaki bilgiler bilinmektedir. A Piyasası, asıl piyasa olarak kabul edilmiştir.</i>	<i>A ve B piyasaları hakkında aşağıdaki bilgiler bilinmektedir. Asıl piyasa yoktur.</i>																										
<table border="1"><thead><tr><th>Piyasa</th><th>A</th><th>B</th></tr></thead><tbody><tr><td>Fiyat, PB</td><td>12,000</td><td>15,000</td></tr><tr><td>Taşıma maliyetleri, PB</td><td>2,000</td><td>3,000</td></tr><tr><td>İşlem maliyetleri, PB</td><td>1,000</td><td>1,200</td></tr></tbody></table>	Piyasa	A	B	Fiyat, PB	12,000	15,000	Taşıma maliyetleri, PB	2,000	3,000	İşlem maliyetleri, PB	1,000	1,200	<table border="1"><thead><tr><th>Piyasa</th><th>A</th><th>B</th></tr></thead><tbody><tr><td>Fiyat, PB</td><td>12,000</td><td>15,000</td></tr><tr><td>Taşıma maliyetleri, PB</td><td>2,000</td><td>3,000</td></tr><tr><td>İşlem maliyetleri, PB</td><td>1,000</td><td>1,200</td></tr></tbody></table>	Piyasa	A	B	Fiyat, PB	12,000	15,000	Taşıma maliyetleri, PB	2,000	3,000	İşlem maliyetleri, PB	1,000	1,200		
Piyasa	A	B																									
Fiyat, PB	12,000	15,000																									
Taşıma maliyetleri, PB	2,000	3,000																									
İşlem maliyetleri, PB	1,000	1,200																									
Piyasa	A	B																									
Fiyat, PB	12,000	15,000																									
Taşıma maliyetleri, PB	2,000	3,000																									
İşlem maliyetleri, PB	1,000	1,200																									
<i>Varlıkların gerçeğe uygun değeri 12,000 PB – 2,000 PB = 10,000 PB</i>	<i>A piyasasında elde edilen net tutar 12,000 PB – 2,000 PB - 1,000 PB = 9,000 PB</i> <i>B piyasasında elde edilen net tutar 15,000 PB – 3,000 PB - 1,200 PB = 10,800 PB</i> <i>Bu nedenle, en avantajlı piyasa B piyasasıdır.</i> <i>Varlıkların gerçeğe uygun değeri, en avantajlı piyasada (B) elde edildiği gibi 12,000 PB'dir (15,000 PB - 3,000 PB, işlem maliyetleri hesaba katılmadan).</i>																										

Maliyet yaklaşımı. Maliyet yaklaşımı, bir varlığın cari yenileme maliyetini yansıtır. Piyasadaki bir satıcının bir varlık için alabileceği satış fiyatı, piyasadaki bir alıcının söz konusu varlığın sağlayacağı faydaya yakın bir fayda sağlayacak bir varlığın değer yitirme faktörleri göz önüne alınarak hesaplanır. Bunun nedeni, alıcının bir varlığa söz konusu varlığın hizmet kapasitesini yenilemek için gerekli olan tutardan daha fazla bir tutar ödemeyecek olmasıdır. Değer yitirme; fiziksel, işlevsel (teknolojik) ve ekonomik (dışa yönelik) bozulmaları kapsamakta ve finansal raporlama açısından amortismanla oranla daha geniş kapsamlıdır. Çoğu durumda, cari yenileme maliyeti yöntemi diğer varlıklar ya da diğer varlık ve borçlarla birlikte kullanılan maddi duran varlıkların gerçeğe uygun değerinin ölçümünde kullanılır. Maliyet yaklaşımının uygulanmasına ilişkin örnek Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Maliyet yaklaşımına göre gerçeğe uygun değer belirlenmesi

Durum	X Şirketi, iki yıl önce 50,000 PB'ye özel üretim ekipmanı satın almıştır. Bugün, işletmenin üretim ekipmanının gerçeğe uygun değerini belirleme ihtiyacı vardır. İşletme, piyasada benzer bir ürün bulunmadığından maliyet yaklaşımını uygulamayı uygun görmektedir ve bu nedenle piyasa yaklaşımını uygulamaz.
Gerçeğe uygun değer ölçümü	Talep üzerine, Z Şirketi, benzer bir ekipmanı üretmenin ne kadara mal olacağına dair bir tahminde bulunmuştur. Bu tür ekipmanı üretmenin maliyeti 60,000 PB olacaktır. Ancak değer eskime nedeniyle düzeltilmesi gerektiğinden, bu değer gerçeğe uygun değer olarak kabul edilemez. X Şirketi'ndeki uzmanlar, ekipmanın yeni eşdeğerin %65'i değerinde olması gerektiğini belirlemiştir. Bu nedenle, gerçeğe uygun değer 39,000 PB'dir (60,000 PB x %65).

Gelir yaklaşımı. Gelir yaklaşımı, gelecekteki tutarların bugünkü değere dönüştürülmesine dayanmaktadır. Bu nedenle, gelir yaklaşımı kullanılarak belirlenen gerçeğe uygun değer, gelecekteki tutarlara ilişkin mevcut piyasa beklentilerini yansıtmaktadır. En sık kullanılan yöntemler Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Gerçeğe uygun değer için gelir yaklaşımı yöntemleri

Bugünkü değer yöntemi, gelecekteki tutarları bir iskonto oranı kullanarak bugünkü tutara indirgemekte kullanılır. Bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerinin bugünkü değer yöntemi kullanılarak ölçümü, gelecekteki nakit akışlarının tahminini, nakit akışlarının belirsizliğini yansıtan nakit akışlarının tutarının ve zamanlamasının olası değişimlerine yönelik beklentileri, nakit akışlarına ilişkin belirsizliğin fiyatını içerir. Gerçeğe uygun değer belirlemeye yönelik bugünkü değer yöntemi aşağıdaki ilkeleri içerir:

- Nakit akışları ve iskonto oranları, piyasa katılımcıları tarafından kullanılan piyasa varsayımları yansıtmalıdır;
- Nakit akışları ve iskonto oranları sadece ölçüme konu olan varlık veya borca ilişkin unsurları dikkate almalıdır;

- Risk faktörlerinin birden fazla dikkate alınmasını engellemek ya da risk unsurlarının etkilerini ihmal etmemek üzere, iskonto oranları nakit akışlarının yapısına uygun varsayımlarla tutarlı varsayımları yansıtmalıdır;
- Nakit akışlarına ve iskonto oranlarına ilişkin varsayımlar kendi içerisinde tutarlı olmalıdır;
- İskonto oranları, nakit akışlarının para birimine ilişkin ekonomik unsurlarla tutarlı olmalıdır.

Çoğu durumda, nakit akışlarının tutarları ve gerçekleşme zamanları belirsizdir ve piyasa katılımcıları, bir varlığa veya borca ilişkin nakit akışlarındaki belirsizliğe katlanmak için genellikle bir bedel talep ederler. Bu nedenle, gerçeğe uygun değer belirlenmesi risk primini içermelidir. Diğer yöntemler, bir varlığın veya borcun doğru ölçümünü yansıtmadan, risk primini gerçeğe uygun değer dışında tutar. Düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi veya başka bir beklenen bugünkü değer yöntemi gibi farklı bugünkü değer yöntemleri kullanılır. Gelir yaklaşımının uygulanmasına ilişkin örnek Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Gelir yaklaşımına göre gerçeğe uygun değer belirlenmesi

Durum	X Şirketi, 2 yıl boyunca taksitler halinde 50,000 PB karşılığında üretim ekipmanı satın almıştır. Ödemeler, faiz dahil 25,000 PB'den yılda bir kez yapılmıştır. Yıllık faiz oranı %3'tür.
Varlıkların gerçeğe uygun değeri	$Net\ Bugünkü\ Değer = \frac{25,000}{(1 + 0.03)^1} + \frac{25,000}{(1 + 0.03)^2} = 47,836.74\ PB$
Uzun vadeli borçların bugünkü kısmının gerçeğe uygun değeri	$Net\ Bugünkü\ Değer = \frac{25,000}{(1 + 0.03)^1} = 24,271.84\ PB$
Edinim tarihindeki yevmiye kayıtları	Kayıt Maddi duran varlıklar (ekipman) 47,836.74 PB Uzun vadeli borçlar 23,564.90 PB Kısa vadeli borçlar 24,271.84 PB

Temel Konular: Prosedürler

Gerçeğe uygun değer ölçümlerinde ve ilgili açıklamalarda tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği arttırmak amacıyla, gerçeğe uygun değer hiyerarşisi üç seviyeye ayrılır (bkz. Şekil 6).

Seviye 1 Aktif piyasalardaki fiyat
Seviye 2 Aktif piyasalar olmadığında, özdeş bir piyasada aynı veya benzer varlıkların veya borçların aktif piyasalardaki fiyatı.
Seviye 3 Katılımcı risklerini değerlendirdikten sonra varsayımlara dayalı fiyat

Şekil 6. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi

Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde, işletme önce aktif piyasayı ve aynı ürünün fiyatını değerlendirir. Aynı ürünün olmaması durumunda, ikinci seviyede aktif piyasada benzer bir ürün aranır, üçüncü seviyede bu bilginin olmaması durumunda varsayımlar kullanılır (bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi

Seviye	Açıklama
Seviye 1	Seviye 1'deki vurgu aşağıdakileri belirlemeye yöneliktir: <ul style="list-style-type: none">Varlığa veya borca ilişkin asıl piyasa ya da asıl piyasanın bulunmaması durumunda en avantajlı piyasa;İşletmenin ölçüm tarihinde söz konusu varlık veya borç için bu piyasadaki fiyattan işlem yapıp yapamayacağı.
Seviye 2	Varlığa veya borca ilişkin belirlenmiş (sözleşmeye dayalı olarak) bir sürenin bulunması durumunda, gözlem süresi ve Seviye 2 aşağıdakileri kapsar: <ul style="list-style-type: none">Benzer varlık veya borçların aktif piyasalardaki kotasyon fiyatları;Özdeş ya da benzer varlık veya borçların aktif olmayan piyasalardaki kotasyon fiyatları;Varlık veya borca ilişkin kotasyon fiyatları dışındaki gözlemlenebilir girdiler.
Seviye 3	Seviye 3 girdileri, gözlemlenebilir olmayan girdilerdir ve ilgili gözlemlenebilir girdiler bulunmadığında gerçeğe uygun değeri ölçmek amacıyla kullanılır. Ölçüm tarihinde varlığa veya borca ilişkin piyasa faaliyetlerinin olmadığı veya az olduğu durumlarda buna izin verilir. Bu durumda, gözlemlenebilir olmayan girdiler, piyasa katılımcılarının riske ilişkin varsayımları da dahil olmak üzere varlığın veya borcun fiyatlandırılmasında kullandıkları varsayımları yansıtır. Riske ilişkin varsayımlar, gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere kullanılan belirli bir değerlendirme yönteminde (bir fiyatlandırma yöntemi gibi) yer alan riski ve değerlendirme yönteminde kullanılan girdilerde yer alan riski kapsar.

Açıklamalar

İşletme, finansal tablo kullanıcılarına iki hususta yardımcı olacak bilgileri sunmalıdır. İlk olarak, işletme, ilk defa finansal tablolara alındıktan sonra tekrar eden ya da tekrar etmeyen bir esasa dayalı olarak gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülen varlıklara ve borçlara ilişkin değerlendirme yöntemlerini ve bu ölçümlerin oluşturulmasında kullanılan girdileri açıklar. İkinci olarak, gözlemlenebilir olmayan önemli girdilerin kullanıldığı tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri açısından (Seviye 3) ölçümlerin, döneme ilişkin kar veya zarar ile diğer kapsamlı gelire etkisini açıklar.

İşletme, açıklama hükümlerini karşılamak için gerekli ayrıntı seviyesini, çeşitli hükümlerin her birinin ne kadar vurgulanacağını ne derece toplulaştırma veya ayrıştırma yapılacağını ve finansal tablo kullanıcılarının açıklanan sayısal bilgileri değerlendirmek amacıyla ek bilgiye ihtiyaç duyup duymayacağını dikkate alır.

İşletme, bilgileri varlık ve borç sınıflarını niteliklerine, özelliklerine, risklerine ve gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin seviyesine göre uygun şekilde açıklamalıdır.

Örnekler

Örnek 1

İşletme, piyasa yaklaşımını kullanarak A ve B mallarının gerçeğe uygun değerini belirlemeye çalışmaktadır. Aşağıdaki durumlarda malların gerçeğe uygun değeri nasıl değişecektir?

- Y Piyasası, A ve B mallarının asıl piyasası ise
- A ve B malları için asıl piyasa (X, Y, Z) yoksa

Piyasalardan edinilen veriler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Piyasa	X		Y		Z	
Mallar	A	B	A	B	A	B
Fiyat, PB	18,000	27,000	22,000	23,000	21,000	28,000
Taşıma maliyeti, PB	4,000	3,000	1,000	1,000	3,000	5,000

Piyasa yaklaşımı kullanılarak malların tahmini değeri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Piyasa	X		Y		Z	
Mallar	A	B	A	B	A	B
Gerçeğe uygun değerinin hesaplanması, PB	18,000 – 4,000 = 14,000	27,000 – 3,000 = 24,000	22,000 – 1,000 = 21,000	23,000 – 1,000 = 22,000	21,000 – 3,000 = 18,000	28,000 – 5,000 = 23,000

a) Y Piyasası A ve B malları için asıl piyasa ise, A malının gerçeğe uygun değeri 21,000 PB ve B malının gerçeğe uygun değeri 22,000 PB'dir.

b) Asıl piyasa yoksa, A malının en avantajlı piyasası Y piyasasıdır ve A malının gerçeğe uygun değeri 21,000 PB'dir. B malları için en avantajlı piyasa X piyasasıdır ve B malının gerçeğe uygun değeri 24,000 PB'dir.

Örnek 2

İşletme, baskı faaliyetleri için ihtiyaç duyulan baskı makinesi satın almıştır. Makine uygulamada kullanılmamıştır, bu nedenle yöneticiler, gerçeğe uygun değer ölçümü için piyasa yaklaşımı veya maliyet yaklaşımının kullanılması konusunda ikilem yaşamıştır. Asıl piyasa mevcut değildir. Ancak, benzer makinelerin A, B, C ve D piyasalarında mevcut olduğu tespit edilmiştir. Piyasa verileri aşağıdaki gibidir:

Piyasa	A	B	C	D
Fiyat, PB	100,000	110,000	90,000	98,000
İşlem maliyeti, PB	12,000	12,000	11,500	11,000
Taşıma maliyeti, PB	3,000	2,000	4,500	5,000

İşletme, makine tedarikçileri Z ve X'den benzer makineyi üretmenin ne kadara mal olacağına dair bir tahminde bulunmalarını istemiştir. Aşağıdaki bilgiler alınmıştır.

Maliyet Yapısı	Hammadde, PB	İşçilik, PB	Test etme, PB	Toplam, PB
Tedarikçi Z	60,000	15,000	12,000	87,000
Tedarikçi X	70,000	20,000	8,000	98,000

Makinenin konumu önemli olduğundan (konum, bir varlığın özelliklerinden biridir), en avantajlı piyasayı belirlemek için gerçeğe uygun değer ölçülürken işlem ve taşıma maliyetleri düşülür. Piyasa yaklaşımı kullanılarak makinenin tahmini değeri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Piyasa	A	B	C	D
Makine için alınan net tutarın hesaplanması, PB	100,000 - 12,000 - 3,000 = 85,000	110,000 - 12,000 - 2,000 = 96,000	90,000 - 11,500 - 4,500 = 74,000	98,000 - 11,000 - 5,000 = 82,000

Bu durumda, makine için en avantajlı piyasa, B piyasasıdır (varlığa ilişkin alınacak net tutar 96,000 PB'dir). Bu piyasada, makinenin gerçeğe uygun değeri, işlem maliyetlerini hesaba katmadan 108,000 PB'dir (110,000 PB - 2,000 PB).

Görüldüğü üzere, makinenin piyasa değeri 74,000 PB ile 108,000 PB arasında değişmektedir. Bu durumda en avantajlı piyasa B piyasasıdır ve piyasa yaklaşımına göre gerçeğe uygun değer 108,000 PB'dir.

Maliyet yaklaşımına bağlı olarak, makinenin değerinin 87,000 PB ile 98,000 PB arasında değiştiği tespit edilmiştir. Makinenin uygulamada kullanılmadığı bilindiği için, eskime değerlendirilmez.

İşletme yöneticileri, gerçeğe uygun değeri belirleme nedenlerini tahmin etmiştir. Piyasa yaklaşımı kullanılarak elde edilen veriler, maliyet yaklaşımı kullanılarak elde edilen verilerden daha az özeldir.

Bu nedenle yöneticiler, kullanılan piyasa yaklaşımının gerçeğe uygun değeri mümkün olan en iyi şekilde yansıttığını düşünmüş ve bu durumda makinenin gerçeğe uygun değeri 108,000 PB olarak belirlenmiştir.

Örnek 3

İşletme 1,000,000 PB'ye bir bina satın almıştır. Bina bedelini altı ayda bir (toplamda 4 defa) eşit taksitler halinde iki yıl içinde ödeyecektir. Yıllık faiz oranı %5 olarak belirlenmiştir. İşletme, gelir yaklaşımını uygulayarak varlıkları gerçeğe uygun değerden ölçmektedir.

İşletme, varlıkların bugünkü değerini hesaplamıştır.

$$\begin{aligned} \text{Net Bugünkü Değer} &= \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^1} + \frac{250,000}{(1 + 0.03/2)^2} + \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^3} + \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^4} \\ &= 940,493.60 \text{ PB} \end{aligned}$$

İşletme, cari yılın ödenecek kısmını gerçeğe uygun değer üzerinden hesaplamıştır.

$$Net\ Bug\u00fcnk\u00fc\ De\u011fer = \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^1} + \frac{250,000}{(1 + 0.03/2)^2} = 481,856.00\ PB$$

Bu satın alma yevmiye defterine kaydedilmiştir.

Maddi duran varlıklar (bina)	940,493.60 PB
Uzun vadeli borçlar	458,637.60 PB
Kısa vadeli borçlar	481,856.00 PB